

niet, dat dit „Halle-huis”, (afb. 1) meer dan welke andere boerenwoning, de geestdrift heeft gewekt van alle vrienden van landelijke bouwkunst; dat het in de volks-verbeelding veréenzelvigd is met de oud-Germaansche „Hooge-zaal”, waar, in den Sagen-tijd, de onsterfelijke helden troonden; dat anderen het om zijn drieledig grondplan, als van een kerkschip met zijbeuken, vergeleken hebben met de basiliek en met de prachtige Noorsche „Stander-kerken”; niet te min geraken wij onder den indruk van zijn eerbiedwaardigen eenvoud. Het raadsel, waar vandaan die stemming, dat vreedzaam bekoorlijke, het geheim van de volmaakte afmeting, de verhouding van hoogte tot breedte en diepte van zijn bouwvorm blijft niet enkel in figuurlijken zin nog voor ons verborgen; een fijne sluier van duisternis onttrekt aan ons nauwkeuriger waarnemen zoldering en wanden. Dan, gaandeweg, verhelderen zich de perspectieven in het half-duister, en krijgen wij een klaar begrip van den algemeenen aanleg. De vrije middenruimte, de halle, vandaar Halle-huis, doet ons wel aan een kerkschip denken; tot die gelijkenis draagt bij de dubbele rij standers of zuilen, elkander regelmatig tegenover staande, aan weerskanten van de deel. Die standers torsen het statige dak; de laag opgetrokken muren hebben enkel een beschuttend doel en nemen niets over van den last, die op de houten zuilen draagt. Wij vinden ze dan ook (afb. 2), als we een kijkje nemend, bij de put, buiten rond het huis loopen, maar licht gebouwd, van regelwerk en tusschengevoegden steen; ze zijn zoo laag, dat we onze hand vertrouwelijk kunnen leggen op de mossige dakvleugel; omdat ze zoo'n zorgeloos bestaantje hebben, zijn ze zeker zoo aanhalig geworden met wingerds en klimmende zomer-bloemen; ze kleuren vriendelijk bij den stemmigen ernst van het rustiek geheel. Al treffen wij het niet dat de vol bevrachte hooiwagen door de groote bans-deur, aan het einde van de dorsvloer zegepralend komt ingereeden en zich dan, verrassend, een bundel licht door

het half duister van de middenhalle plant, toch piept er overal het blonde stroo-gewas door de zolderreten en hier en daar aan de zijposten van de deel, die dorschvloer tevens is, glanst er de muil van een fluweelig dier. Bij al het trouw-landelijke, dat de Saksische woning zoo gemoedelijk maakt, treft haar bouw door groote hoedanigheden; hij is gestempeld door eenheid enforsch karakter; die maken het nederige huis tot een monument van indrukwekkende schoonheid, iets onvergelykelijks. De eenheid heerscht koninklijk in het primitieve Saksen-huis. Alles valt in één hoofdruimte samen, het eigenlijke woongedeelte tevens keuken en werkvertrek, de dorschvloer en de deel; stallen en bergplaatsen sluiten zich langs de lange zijden symmetrisch aan.

Zin voor spaarzaamheid spreekt in den aanleg mee; voor het onderbrengen van stallen en hokken is voordeel getrokken uit de lage schuimte van het dak; de dieren kunnen er hun kop niet stooten en hebben het lekkertjes warm. Eenheid heerscht ook in de bouwstof, hoofdzakelijk is alles van hout. Binnen den hoofd-omtrek heeft het meubilair, los en vast, zijn natuurlijk aangewezen plaats; waar zijn aanschaffing in het begin noodzakelijk bleek, daar handhaaft het de traditie. Bij den voorgevel sluit het eigenlijke woongedeelte aan; deze plek, voorhuis, keuken, ook „flet” genaamd, (afb. 3) is het middenpunt van de gezelligheid en het huise-lijk leven; op den haard, of liever de openstookplaats, laait of smeult er het nooit uitgebrande vuur. Uit den voormuur, waartegen de borden en schotels, op schappen te pronk staan, reikt de „haal-balk”, met machtigen arm, als een galg naar voren; daaraan houdt aan een hangel de ketel. Tegen de „wendezuyle”, even als de haalbalk rijk gesneden, is de plaats voor de huisvrouw. Haar waakzaam oog en bedrijvige hand hebben, in de Saksische woning hun faam niet om niet. Naar het geloofwaardige getuigenis zit hier de vrouw en past op alle in- en uitgangen van het huis; kijkt toe, wie binnen